

A relevancia da teoría da modelabilidade de Valerii Mokienko a través da súa monografía *Fraseoloxía Eslava* (1980/trad. 2000)

Carmen Mellado Blanco¹
Universidade de Santiago de Compostela

Neste artigo póñense de manifesto os puntos máis innovadores e decisivos da teoría de Mokienko presentes no seu volume *Fraseoloxía Eslava* (1980/1989), traducido en 2000 por E. Guerbek. Entre eles está o valor que se lle concede ó significado literal dos lexemas integrantes do fraseoloxismo e en xeral á forma interna deste, a transcendencia de incluír dialectalismos como obxecto de estudo, o papel crucial da perspectiva diacrónica e a análise das variantes fraseolóxicas. Así mesmo, analízase a transcendencia que tivo a teoría da modelabilidade semántico-estrutural de Mokienko no panorama da investigación europea e faise un breve comentario á tradución realizada para o galego.

This article presents the most innovative and conclusive items of Mokienko's theory, contained in his work *Fraseoloxía Eslava* (1980/1989), translated in 2000 by E. Guerbek. Some of them are: the importance granted to the literal meaning of the constituent lexemes of an idiom as well as to its inner form as a whole, the transcendency entailed in including dialectalisms as an object of study, the crucial role of the diachronic perspective and the analysis of idiomatic variants. Also, an analysis is made on how important Mokienko's theory of semantic-structural modelability was in the panorama of European research, as well as a brief comment on its translation into Galician.

1. Introducción

No ano 2000 saíron á luz dúas monografías do ruso Valerii Mokienko en lingua galega: *Fraseoloxía eslava* e *As imaxes da lingua rusa*, ámbalas dúas traducidas ó galego por Ekaterina Guerbek. A primeira destas obras foi obxecto de dúas edicións no seu país, en

¹ Traducido por Ana García Lozano.

1980 e 1989, sendo a segunda o punto de partida da tradución ó galego. A publicación en ruso de *As imaxes da lingua rusa* data do ano 1986.

A envergadura do autor V. Mokienko e a súa prolixidade aprécianse no elenco de publicacións² fraseolóxicas que ten no seu haber e que o converten nunha figura de referencia para a nosa disciplina fraseolóxica.

A obra de Mokienko permanecera practicamente inaccesible ó mundo occidental ata o ano 2000, cando os manuais mencionados anteriormente foron traducidos por primeira vez a unha lingua románica. Este feito é dobremente relevante para a nosa lingua galega: por enriquecela e ennobrecela ó facela receptora de obras científicas importantes, pero tamén por se converter na lingua instrumental que deberán manexa-los lingüistas europeos occidentais cando desexen achegarse a este autor eslavo desde unha lingua románica. Abofé que a difusión cara ó exterior dunha lingua minoritaria mediante obras emblemáticas é a mellor maneira de asegura-la súa difusión e coñecemento.

Por todo isto hai que agradecerlle ó Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades o gran labor filolóxico que está a levar a cabo no eido da fraseoloxía a través do seu coordinador Xesús Ferro Ruibal e a tradución ó galego de obras cruciais que do contrario seguirían sendo inaccesibles para a maioría dos investigadores occidentais.

2. A contribución da escola rusa á fraseoloxía e a obra de Mokienko no contexto europeo

Foi na antiga Unión Soviética, cara á metade dos anos 40, cando da man de V. V. Vinográdov a fraseoloxía adquire a categoría de disciplina lingüística autónoma. Apoiándose nas achegas do suízo Charles Bally (1909), Vinográdov desenvolve unha clasificación tripartita dos fraseoloxismos (*adherencias fraseolóxicas*, *unidades fraseolóxicas* e *combinacións fraseolóxicas*) que marcaría a pauta da investigación fraseolóxica das seguintes tres décadas. A pesar dos intentos de Isačenko de transmitir ó mundo occidental a clasificación dos fraseoloxismos de Vinográdov por medio dunha publicación en *Cahiers Ferdinand de Saussure* (1948), ata ben entrados os 70 a corrente fraseolóxica rusa non empeza a ter unha resposta masiva fóra das súas fronteiras³.

De tódolos xeitos, con respecto ó alemán, foi tamén unha lingüista soviética (Černyševa 1970) unha das pioneiras en estuda-la fraseoloxía desta lingua, xunto a outros da antiga Alemaña Democrática (como W. Fleischer) baixo a influencia rusa.

Os fraseólogos rusos dos 70 seguen na súa maioría os postulados da Escola de Praga, a cal nacera en 1926 (Círculo lingüístico de Praga) como reacción ó estruturalismo

² Destacamos entre elas as seguintes: *Cara á profundidade do dito* (1975), *Fraseoloxía eslava* (1980), *As imaxes da lingua rusa* (1986), *Adiviñas da fraseoloxía rusa* (1990), *Fraseoloxismos rusos. Diccionario lingüo-paisolóxico* (1990), *Fraseoloxismos na lingua rusa. Diccionario* (1997), *Diccionario breve de sinónimos fraseolóxicos* (1997), *Diccionario da fraseoloxía rusa. Libro de referencia histórico-etimolóxico* (1998), publicadas todas elas unicamente en ruso, agás *Fraseoloxía eslava* e *Imaxes da lingua rusa* que, como xa se indicou, foron traducidas ó galego.

³ Fóra do espazo soviético destaca como honrosa excepción en España o traballo de J. Casares (1950): “La locución, la frase proverbial, el refrán, el modismo”.

liderado pola teoría de Saussure. Así, xa nas primeiras obras sobre fraseoloxía rusa, téntase derruba-la dicotomicidade absoluta de *langue* e *parole* de Saussure, dando especial importancia ós actos de fala e ás variantes dialectais. Na obra que nos ocupa, *Fraseoloxía eslava*, incídese especialmente nestes aspectos: Mokienko establece como o seu obxectivo primordial estuda-la fala viva e nela os dialectalismos.

Esta tarefa, a de descender ó nivel da fala, á marxe da normatividade da *langue* imposta pola lingua escrita, leva a Mokiendo a constatar unha característica fundamental das estruturas fraseolóxicas. De feito, o gran número de variantes que atopa de cada fraseoloxismo sérvelle para ratificarse na súa tese de que o tan recoñecido criterio definitorio da estabilidade e inmovilidade da forma dos fraseoloxismos non ten unha validez absoluta.

Deste xeito, Mokienko contrapón a fixación normativa da lingua estándar nacional á multitude de variantes fraseolóxicas que poden existir dun mesmo fraseoloxismo e ve precisamente nestas variantes un punto de conexión co plano diacrónico, que constitúe outro dos seus obxectos de estudo no traballo. Así, nas variantes fraseolóxicas da fala, Mokienko busca as situacións de fala das que pensa que xurdiron os fraseoloxismos, que despois foron estandarizados e fixados na lingua literaria. Segundo a súa opinión, as variantes fraseolóxicas son unha testemuña histórica da polixénese estrutural dos fraseoloxismos, aínda que hai que ter en conta que en todas estas variantes subxace unha invariable semántica que é a imaxe común a todas elas, a cal co paso do tempo e nos distintos dialectos foi dando lugar a diferentes realizacións morfolexemáticas.

A empresa de Mokienko, que xa el mesmo anunciou como complicada polo volume de material que debería abarcar para chegar a conclusións definitivas, non deixa de sorprendernos polo seu carácter extremadamente innovador para a época na que se levou a cabo, como o é tamén o feito de estuda-la tipoloxía dos fraseoloxismos de acordo coa súa estrutura modelable semántico-estrutural. Temos que ter presente que, en 1980, Europa occidental estaba a sufrir aínda a resaca da gramática xenerativa e o eco de gran parte dos traballos sobre fraseoloxía xurdidos á luz desta corrente na década dos 70 (Chafe 1968; Fraser 1970; Weinrich 1972; Newmeyer 1974)⁴.

De acordo coa gramática xenerativo-transformacional, as estruturas fraseolóxicas seguían a constituír un "problema" dentro do sistema da lingua, unha anomalía que non encaixaba nos modelos creados. As regras dos seus modelos, que en teoría debían de ser quen de explicar e xerar tódolos enunciados posibles dunha lingua, non podían explicalo comportamento das cadeas sintácticas polimembres nas que o seu significado non resultaba da suma dos significados parciais dos seus compoñentes léxicos.

Mokienko, a contracorrente da teoría dominante na Europa occidental en 1980, postulaba a integración da *parole* na *langue* coa recompilación das variantes dialectais e tentaba crear un sistema unificador da semántica e a estrutura sintáctica dos fraseoloxismos dando especial importancia ó significado literal. A teoría da modelabilidade semántico-estrutural dos fraseoloxismos rompe con toda a tradición lingüística da época, na que a característica máis salientada dos fraseoloxismos era

⁴ Para máis información ó respecto V. Mellado 1999: 68.

precisamente a súa anomalía. Neste contexto convén lembrar que para moitos fraseólogos deses anos (Černyševa 1975: 210) as estruturas plurimembres que presentaban algún tipo de regularidade ou modelo de formación eran excluídas da fraseoloxía por non cumpriren co requisito da individualidade e exclusividade formativa.

Pola contra, Mokienko busca a “normalidade” do sistema dentro da aparente “anomalía” consubstancial á fraseoloxía e pon de manifesto que os fraseoloxismos xorden de acordo con estruturas predeterminadas e determinables. Dito doutro xeito, proba que a formación de fraseoloxismos está rexida por esquemas feitos perfectamente sistematizables e que estes non xorden de maneira illada.

Outra das achegas fundamentais da obra de Mokienko é o valor que lle dá á diacronía. Seguindo a tradición da Escola de Praga e, en contra dos postulados estruturalistas, Mokienko ve a necesidade absoluta de estudar a diacronía para poder explicala sincronía. Mokienko desenvolve deste xeito os postulados do seu admirado profesor en San Petersburgo, B. A. Larin, quen xa en 1956 (*Ensaio sobre a fraseoloxía*; V. Kótova 1998: 248) reivindicaba a investigación etimolóxica dos fraseoloxismos, así como o papel importante dos dialectalismos para levala a cabo. Desafortunadamente, a chamada de Mokienko a emenda-lo abandono da fraseoloxía diacrónica non tivo gran resposta nin dentro nin fóra da antiga Unión Soviética, á marxe das contribucións do mesmo Mokienko e dalgúns traballos illados e varios dicionarios histórico-fraseolóxicos nalgunhas linguas europeas⁵.

Non é sen razón que a fraseoloxía histórica é un dos ámbitos máis descoidados da investigación pasada e actual. Os fraseoloxismos, ó ser unidades propias da lingua falada, atópanse unicamente de maneira esporádica en textos antigos recompilados. Cando se cre identificar algún deles, resulta especialmente complicado saber se efectivamente se trata dunha frase feita ou dunha construción individual do autor⁶.

O método de Mokienko, neste punto, revélase como pouco sistemático e demasiado intuitivo. É certo que a gran cantidade de variantes que se poden atopar dun fraseoloxismo nas distintas etapas históricas e tamén nos dialectos actuais son unha proba de que a lingua de entón non estaba suxeita á normatividade escrita da lingua moderna, e certo é tamén que a estabilidade destas construcións non radica tanto na forma (que é variable) como na semántica común dada pola imaxe subxacente (77), pero o que non me queda tan claro é a maneira de chegar a esa semántica común⁷.

⁵ Para o alemán destaca *Das große Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten* de L. Röhrich. Para o español *El porqué de los dichos* de J. M. Iribarren.

⁶ O propio Mokienko fai referencia na súa obra ás dificultades coas que se atopa a fraseoloxía histórica (169: “Ainda non hai tal material para a fraseoloxía histórica”).

⁷ Mokienko (31) define así a tarefa da análise histórica da fraseoloxía: “A tarefa da análise histórica da fraseoloxía (a diferenza da súa investigación sincrónica) é a revelación do *contexto inconstante*, cronologicamente moi cambiante. Dende este punto de vista a fraseoloxía diacrónica é a doutrina de *unidades de contexto inconstante*. Só a revelación de todo o espectro de variación destas unidades, condicionado historicamente, e o establecemento dos límites da variabilidade de tal contexto, pode levar á definición obxectiva da combinación primitiva de palabras: *o modelo semántico-estructural*”. Na miña opinión, a empresa de Mokienko é demasiado ambiciosa para ser levada a cabo por unha soa persoa. Desde

Mokienko non describe un aparato de aplicación xeral a tódolos fraseoloxismos, só cita algúns exemplos, como o caso dos fraseoloxismos do campo onomasiolóxico 'falar moito', que el remonta a unha imaxe común da fala como 'algo que flúe' (88), pero sen da-los testemuños etimolóxicos suficientes nas linguas obxecto de estudo. De feito, chama a atención na lista final de fraseoloxismos o baixo índice de entradas de ruso antigo (14 en total) e a inexistencia de entradas históricas doutras linguas eslavas tratadas no volume.

No plano definitorio das unidades fraseolóxicas, un dos maiores acertos da obra de Mokienko é a incidencia no concepto da relatividade, herdado de Daneš (Escola de Praga), que en 1959 expón a súa conceptualización no centro e periferia dentro dos distintos sistemas lingüísticos. De acordo con esta teoría, na fraseoloxía, como na morfoloxía ou o léxico, as distintas clases de unidades non están separadas entre si por fronteiras claras, senón que existen zonas de transición entre unhas categorías e outras. Deste xeito, hai uns fraseoloxismos máis estables ca outros, situándose os menos estables, os menos prototípicos, na periferia do conxunto fraseolóxico.

De acordo con estes principios resulta que o criterio da estabilidade non é absoluto ou definitorio *per se*, tratándose máis ben dunha magnitude relativa⁸. Esta opinión, que hoxe é comunmente aceptada, era algo novo na investigación fraseolóxica rusa de finais dos 70. Así, recoñecidos fraseólogos rusos como Teliya (1975: 19) destacaban o carácter estable das cadeas fraseolóxicas como condición *sine qua non* para poder ser consideradas como tales e non cadeas libres de palabras. Esta postura foi seguida maioritariamente na fraseoloxía europea ata ben entrados os anos 80, cando no mundo soviético e despois noutros países se empezou a recoñecer de maneira xeneralizada a existencia de variantes e a transcendencia desta variabilidade para relativiza-lo criterio definitorio da estabilidade fraseolóxica.

Outro aspecto central da teoría de Mokienko consiste en adxudicarlle á palabra un papel autónomo dentro do fraseoloxismo. Partindo da base de que a cadea fraseolóxica non ten un significado fraseolóxico unitario, senón adicional (prólogo da obra, 25), é plausible pensar que os lexemas que a conforman conservan parte do seu significado literal ó fundírense no fraseoloxismo e daren lugar ó significado fraseolóxico. Por outra banda, o feito de que un fraseoloxismo conte con distintas variantes mediante a substitución dun lexema por outro (moitas veces do mesmo campo onomasiolóxico) parece ser concluínte para esta teoría, hoxe apoiada de maneira xeral mediante estudos psicolingüísticos, como por exemplo os de Häcki-Buhofer (1994) e Durčo (1994), que demostran empiricamente que o falante establece asociacións de sentido entre os lexemas que compoñen o fraseoloxismo no seu significado recto e o significado fraseolóxico global.

Afastándose da postura tradicional "anomalista" da escola soviética (por exemplo de Molotkov e Zhukov) e dos fraseólogos seguidores da gramática xenerativista, segundo

a perspectiva actual, o seu proxecto esixiría a posta en marcha de todo un aparato informático de análise textual e de variedades dialectais.

⁸ No prólogo (24), Mokienko explicita: "Ó mesmo tempo acentúase a relatividade de propiedades tan importantes da fraseoloxía como a estabilidade e a enteireza semántica, e abribúeselle unha importancia especial á expresividade".

os cales os compoñentes fraseolóxicos non contan co rango de palabra por estaren baleiros de contido, Mokienko reivindica non só o status de palabra para os lexemas integrantes do fraseoloxismo, senón tamén o valor semántico literal que lle comportan a este (véxase tamén Kótova 1998: 249). Trátase dun xiro con respecto á investigación tradicional dos anos 70 que segue manténdose ata a actualidade. De feito, hoxe tense moi en conta a forma interna dos fraseoloxismos, o seu significado recto, para estudar tódalas posibles connotacións do significado figurado e as modificacións textuais que poida experimenta-lo fraseoloxismo.

Igualmente, Mokienko, coa súa obra, desexa iniciar con forza unha nova vía cara á fraseoloxía comparativa, que el considera descoidada. O grande acerto de Mokienko foi aplica-la súa teoría da modelabilidade non só ó ruso e ós seus dialectos, senón tamén citar exemplos doutras linguas eslavas como o checo, polaco, bielorruso, serbio, croata, búlgaro, eslovaco ou esloveno. Neste punto foi tamén innovador, posto que a investigación fraseolóxica contrastiva da época era practicamente inexistente. Os traballos actuais deixaron de manifesto o moito que aínda queda por facer neste campo, e a maioría dos congresos celebrados a nivel europeo teñen como tema central a fraseoloxía contrastiva (EUROPHRAS, desde 1988).

Por outra banda, a postura de Mokienko de concibi-los límites da fraseoloxía nun sentido amplo⁹ é a que parece terse imposto de maneira xeneralizada (V. Burger 1999: 188), admitindo como fraseoloxismos todas aquelas unidades plurilexemáticas que cumpren coa condición da reproducibilidade e expresividade pero non necesariamente coa da figuratividade. Con isto, e seguindo ó pioneiro Vinogradov, quedarían incluídas as estruturas modelables, como as comparativas (do tipo esp. *blanco como la nieve*) ou as parellas fraseolóxicas rimadas (do tipo esp. *dicho y hecho*), susceptibles todas elas de seren integradas sen problemas en modelos semántico-estruturais prefixados¹⁰.

Outros aspectos centrais do volume, non obstante, non me pareceron acertados, máis ben contraditorios. Mokienko (452) identifica a desmotivación do significado no plano sincrónico (escurecemento da imaxe inicial da forma interna) con falta de expresividade. Desde o meu punto de vista (V. Mellado 2004: 46), son precisamente os fraseoloxismos máis opacos, con menor posibilidade de seren interpretados literalmente, os de maior carga expresiva. Moitos deles só admiten unha lectura figurada, posto que a literal carece de sentido polo absurdo da imaxe (p.ex. en esp. *tomar las de Villadiego*).

Tamén considero extremadamente difícil de demostrar diacronicamente que fraseoloxismos xurdiron de acordo cunha imaxe clara (o que el chama fraseoloxismos imáxicos, 451) e cales foron xa inimáxicos na súa creación. Mokienko tampouco apoia as súas opinións respecto á inimaxibilidade e á diacronía (451) cunha base teórica clara, tratándose máis ben de suposicións *a priori* non contrastadas suficientemente.

⁹ Na páxina 322 Mokienko afirma: “os partidarios dunha visión ampla consideran como fraseoloxismos as combinacións de palabras que son reproducibles en calidade de xa prefabricadas e que están unidas polo mesmo concepto”. Mokienko súmase a esta postura, recoñecendo como criterio definitorio esencial dos fraseoloxismos a súa reproducibilidade, a súa expresividade e non tanto a súa figuratividade.

¹⁰ Nos fraseoloxismos citados, a falta de figuratividade é suplida pola expresividade procedente da propia estrutura comparativa e pola rima.

No plano morfolóxico (253-258), Mokienko apunta de forma moi lúcida cara a un aspecto que segue sen estar esclarecido totalmente na fraseoloxía actual. ¿Que acontece con aqueles lexemas derivados ou compostos que, sen traspasaren a fronteira da palabra, contan cun significado figurado e unha imaxe metafórica clara? Sería o caso de esp. *cantamañanas* ou *boquiabierto*. Para el trátase de casos de implicación, de condensación dun fraseoloxismo nunha palabra, o cal se demostra no exemplo do adxectivo español *boquiabierto* (quedar *boquiabierto* = quedar *con la boca abierta*).

Nun sentido estrito, os compostos figurados non os podemos considerar fraseoloxismos por non seren plurilexemáticos (condición indispensable). Con todo, cumpren a función expresiva dos fraseoloxismos e en moitos casos reflicten unha imaxe tan metafórica como a destes. Aínda que Mokienko evita afondar no tema de se este tipo de compostos pode ser considerado como fraseoloxismo ou non, as súas formulacións son moi esclarecedoras ó facer patente a relación entre uns e outros¹¹.

3. Notas á tradución de Ekaterina Guerbek

De aplica-lo dito italiano *traduttore, traditore* á fraseoloxía, este resulta dobremente certo. Traducir fraseoloxismos é unha tarefa dura coa que con frecuencia non se obtén o resultado desexado, pero a tradución do volume de Mokienko *A fraseoloxía eslava* ó galego salva esta dificultade con éxito.

A tradución desta obra ó galego supón, ademais, un esforzo adicional polo feito de que os exemplos fraseolóxicos dados, con tódolos seus matices semánticos e efectos sonoros na lingua orixinal, constitúen a base metodolóxica sobre a que se sustenta a teoría da modelabilidade. Por suposto, o labor de E. Guerbek foi todo un reto por saber transmitirmos mediante a tradución da forma interna (significado literal) a carga metafórica dos fraseoloxismos orixinais nas linguas eslavas tratadas, incluíndo os dialectalismos.

Celebro igualmente a decisión da tradutora de non ter buscado sistematicamente o equivalente fraseolóxico galego, senón de ofrece-lo significado fraseolóxico por medio dunha paráfrase. Como todos sabemos, a equivalencia plena poucas veces é posible na fraseoloxía interlingual, e máis tratándose de linguas tan afastadas xenealoxicamente coma o ruso e o galego. Mesmo no caso de equivalencia funcional entre os fraseoloxismos, as frecuentes diverxencias na marca estilística dificultan o uso paralelo nas diferentes linguas e as imaxes subxacentes a miúdo tampouco coinciden.

Por outra banda, para a teoría da modelabilidade semántica, o importante non é ofrecer equivalencias formais plenas, senón equivalencias semántico-cognitivas, procesos mentais equivalentes na maneira de conceptualiza-la realidade externa por medio de

¹¹ A arbitrariedade de establece-lo límite da palabra para excluír unha unidade como fraseoloxismo ponse de manifesto ó facer análises contrastivas interlinguais. Mentres que en esp. *lágrimas de cocodrilo* é considerado como fraseoloxismo (nominal), o seu equivalente pleno funcional en alemán, *Krokodilstränen*, é tan só un composto e non un fraseoloxismo por ser monolexemático. Á inversa, unha expresión plurilexemática alemá como *kein gutes Haar an jmdm. lassen* ('non deixarlle nin un pelo ben a alguén'), pode ter como equivalente noutra lingua un monolexema, como en esp. *despellejar a alguien* (co sentido de 'criticar' a alguén).

metáforas cun modelo sintáctico determinado. A procura destes modelos equivalentes na lingua galega requirirían a elaboración dunha monografía contrastiva en exclusiva.

4. Balance final: resonancia da teoría da modelabilidade fraseolóxica en Europa

A mellor contribución da obra de Mokienko á fraseoloxía internacional foi, sen dúbida, a súa teoría sobre a modelabilidade semántico-estrutural. Foi el o primeiro en desenvolver un procedemento de análise semántico-estrutural para o ruso e o checo partindo do estudo do que el denomina “invariable situacional” (construción sintáctica repetida no significado literal) dos fraseoloxismos. O método de Mokienko baséase en analiza-las posibles construcións modelables ou modélicas dos fraseoloxismos pertencentes a un determinado campo onomasiolóxico co fin de descifrar cal é o “esqueleto” sintáctico que se repite e que dá lugar a fraseoloxismos de significado fraseolóxico afín. Con esta análise, pretende acceder á estrutura histórica orixinal dos distintos fraseoloxismos. A súa teoría é ó mesmo tempo, polo tanto, un método de estudo diacrónico.

En 1982, o gran lingüista da escola de Leipzig, finado recentemente, Wolfgang Fleischer, aplicou por primeira vez os postulados da modelabilidade de Mokienko ó alemán, tratando de establecer distintos *Konstruktionsmodelle* de significado fraseolóxico análogo (1982: 199-200). Así mesmo, dentro do seu país, Černyševa (1984: 19) desenvolve igualmente o método de Mokienko, facendo fincapé no grao de influencia do significado individual e da estrutura dos compoñentes fraseolóxicos, por exemplo, en relación ás connotacións sociais que evocan as comparacións con lexemas de animais (zoónimos), do tipo esp. *trabajar como un animal, como una bestia*; en alemán *arbeiten wie ein Pferd* (‘traballar coma un cabalo’).

Nos anos 80, o compatriota Rajchstein lanza unha nova proposta de “modelación formadora de frasesmas” (V. Baranov e Dobrovol'skij 1991: 114-115), máis detallada cá de Mokienko por partir de tres niveis separados de significado (o directo de cada compoñente, o directo de toda a expresión e o fraseolóxico), pero que no esencial recolle as contribucións realizadas por este. O orixinal da proposta de Rajchstein radica se cadra na formación específica de macromodelos, con graos de abstracción máis alta, e micromodelos, con graos de abstracción máis baixa.

Por último, a finais dos 80, o ruso Dobrovol'skij (1988) retoma a proposta de Mokienko e Rajchstein e desenvólvea contrastivamente co holandés, inglés e alemán partindo sempre do significado fraseolóxico para chegar a macromodelos de acordo con invariables situacionais. O que se propón Dobrovol'skij é demostra-la regularidade do sistema fraseolóxico, chegando á conclusión de que o grao de modelabilidade das linguas está en proporción directa co grao de “analitismo” destas. Por partir de campos fraseosemánticos predeterminados, o método de Dobrovol'skij de 1988 paréceme o máis rigoroso, aínda que é certo que hai que ter en conta as limitacións e a subxectividade que implica a delimitación *a priori* deses campos.

A teoría da modelabilidade iniciada por Mokienko atopa unha continuación na corrente semántica cognitivista seguida hoxe por un gran número de fraseólogos e alimentada pola teoría da metáfora de Lakoff (V. Burger 1999: 198-201). De feito, dentro da

fraseoloxía descritiva son os presupostos teóricos da semántica cognitiva os que captan na actualidade máis adeptos, tendo como obxectivo delimita-los campos conceptuais nos que se integran os fraseoloxismos desde unha visión "inxenua" do mundo, e non enciclopédica. A maioría dos estudos fraseolóxicos semánticos recentes baséanse no principio ideográfico (p.ex. os de Baranov, Dobrovol'skij, Ermakov, Ivchenko, Telija e Emirova, entre outros), que en certa forma é continuador da teoría da modelabilidade.

Na Europa occidental é coñecida sobre todo a obra de D. O. Dobrovol'skij dentro do marco da semántica cognitiva (1997; 2004²), así como a de E. Piirainen, colaboradora ocasional de Dobrovol'skij e autora dunha orixinal obra sobre os procesos cognitivos que subxacen ós fraseoloxismos do dialecto baixo alemán wesfaliano (Piirainen 2000).

Para concluír, podemos dicir que a teoría da modelabilidade de Mokienko segue hoxe tendo vixencia por saber recoñece-lo valor da forma interna dos fraseoloxismos e a achega do significado fraseolóxico unitario. A investigación fraseolóxica na súa corrente semántico-cognitiva ten por obxecto establece-las relacións existentes entre o significado literal dos compoñentes fraseolóxicos, o significado literal da suma destes e o significado fraseolóxico transformado.

5. Bibliografía

- BALLY, C. (1951 [1909]): *Traité de stylistique française*. Georg & cie., Genève.
- BARANOV, A. e DOBROVOL'KIJ, D. (1991): "Kognitive Modellierung in der Phraseologie: zum Problem der Aktuellen Bedeutung" en *Beiträge zur Erforschung der deutschen Sprache* 10,1991,112-123.
- BURGER, H. (1999): "Phraseologie - Die Situation des Faches (aus germanistischer Perspektive)" en *Revista de Filología Alemana* 7,1999,185-207.
- CASARES, J. (1969 [1950]): "La locución, la frase proverbial, el refrán, el modismo" en CASARES, J. (ed.): *Introducción a la lexicografía moderna*. CSIC, Madrid, 163-242.
- ČERNYŠEVA, I. (1970): *Frazeologija sovremennogo nemeckogo jazyka*. Vyssaja skola, Moskva.
- (1975): "Phraseologie" en STEPANOWA, M. e ČERNYŠEVA, I. (eds.): *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Vyssaja skola, Moskva, 198-261.
- (1980): *Feste Wortkomplexe des Deutschen in Sprache und Rede*. Vyssaja skola, Moskva.
- (1984): "Aktuelle Probleme der Phraseologie" en *Deutsch als Fremdsprache* 1,1984,17-22.
- CHAFE, W. L. (1968): "Idiomaticity as an Anomaly in the Chomskyan Paradigm" en *Foundations of Language. International Journal of Language and Philosophy* 4,1968,109-127.
- CORPAS, G. (2003): *Diez años de investigación en fraseología: Análisis sintáctico-semánticos, contrastivos y traductológicos*. Iberoamericana, Madrid.
- DOBROVOL'SKIJ, D. (1988): *Phraseologie als Objekt der Universalienlinguistik*. Enzyklopädie, Leipzig.
- (1997): *Idiome im mentalen Lexikon. Ziele und Methode der kognitivbasierten Phraseologieforschung*. Wissenschaftlicher Verlag Trier, Trier.

- (2004 [1995]): *Kognitive Aspekte der Idiom-Semantik*. Gunter Narr, Tübingen.
- DURČO, P. (1994): “Das Wort als phraseologische Konstituente. Zur Beziehung der linguistischen und psycholinguistischen Standpunkte” en SANDIG, B. (ed.): *Europhras 92. Tendenzen der Phraseologieforschung*. Universitätsverlag Brockmeyer, Bochum, 67-80.
- FLEISCHER, W. (1982): *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. VEB Verlag Enzyklopädie, Leipzig.
- FRASER, B. (1970): “Idioms within a Transformational Grammar” en *Foundations of Language. International Journal of Language and Philosophy* 6,1970,22-42.
- HÄCKI-BUHOFER, A. (1994): “Phraseologismen im Urteil von Sprecherinnen und Sprechern” en SANDIG, B. (ed.): *Europhras 92. Tendenzen der Phraseologieforschung*. Universitätsverlag Brockmeyer, Bochum, 1-34.
- IRIBARREN, J. M. (1995): *El porqué de los dichos*. Gobierno de Navarra - Dpto. Educación, Pamplona.
- KÓTOVA, M. (1998): “As achegas rusas ós estudos fraseolóxicos” en FERRO, X. (coord.): *Actas do I Coloquio Galego de Fraseoloxía*. Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades – Xunta de Galicia, Santiago de Compostela, 247-256.
- MELLADO, C. (1999): *Los somatismos del alemán: semántica y estructura*. Ediciones Universidad de Salamanca, Salamanca.
- (2004): *Fraseologismos somáticos del alemán. Un estudio léxico-semántico*. Peter Lang, Berlin.
- NEWMAYER, F. J. (1974): “The regularity of Idiom Behavior” en *Lingua e Stile* 34,1974,327-342.
- PIIRAINEN, E. (2000): *Phraseologie der westmünsterländischen Mundart*. Schneider Verlag, Hohengehren.
- RÖHRICH, L. (1990): *Das große Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten*. Herder, Freiburg.
- TELIJA, V. (1975): “Die Phraseologie” en SERÉBRENNIKOW, B. (ed.): *Allgemeine Sprachwissenschaft. Die innere Struktur der Sprache*. Akademie Verlag, Berlin, 374-429.
- WEINRICH, U. (1972): “Probleme bei der Analyse von Idioms” en KIEFER, F. (ed.): *Semantik und generative Grammatik*. Athenäum, Frankfurt a.M., 415-487.